קעד: גט פשוט פרק עשירי בבא בתרא

עין משפט נר מצוה

קלח א ב ג מי׳ פכ״ו מהל׳ מלוה ולוה הל׳ ו סמג עשין נד טושי״ע ח״מ סי׳ קל סעיף ז:
קלו ד ה מיי׳ שם הל׳ ז טושי״ע שם סעיף ד:
קלז ו ז מיי׳ שם הל׳ ו טושי״ע שם סעיף ז:
קלח ח ט י כ ל מיי׳ שם פכ״ה הלכה ו ופי״ז מהל׳ אישות הל׳ ט ופי׳ נחלות וכמ״מ סמג שם ופי׳ מח טושי״ע אה״ע סי׳ קז סעיף ו ז:
קלט מ מיי׳ פכ״ה מהל׳ מלוה הלכה כ סמג עשין נד טושי״ע ח״מ סי׳ קטו סעיף כ:
קמ נ מיי׳ שם הל׳ ו ופי׳ נחלות הל׳ ט ופי׳ נחל״ל סמג שם טושי״ע אה״ע סימן קז סעיף ז ז:
קמא ס מיי׳ פ״ז מהל׳ ערכין הל׳ יט ופי׳ נחלות וכמ״מ סמג עשין קלא טושי״ע ח״מ סי׳ רנה סעיף ג:
קמב ע מיי׳ פ״ט מהל׳ מכר׳ וכמ״ה הל׳ ג סמג עשין סב טושי״ע שם סעיף כ:

רבינו גרשום

חובו ולא היה חייב כלום למלוה: מאי ביניייהו. בין רב ספא ורב הונא מכדי בין למר ובין למר לא פרעי יתמי לערב: איכא ביניייהו כשחייב מודה. שאביהן הודה בשעת מיתתו שעדיין לא פרע למלוה כלום למאן דאמר אימר צררי אחפסיה הכא לא אחפסי ופרעי יתמי לערב מאי דפרע למלוה ולמאן דאמר יתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו אע״ג דהודה בשעת מיתו דחייב למלוה (ולמאן דאמר) לא יפרעו להערב דיתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו ולא פרעי ליה לערב כלום: א״נ איכא ביניייהו. דחבעיה מלוה לללוה קמי בית דין ושמתוהו דליפרע ליה ומת בשמתיה ולא פרע ליה למאן דאמר צררי אחפסיה הכא כיון דמת בשמתא לאו מידי אחפסוה ומחייבי יתמי למיפרע לערב מה שפרע למלוה ולמאן דאמר פריעת בעל חוב מצוה יתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו ולא פרעי ליה מידי: שלחו מתם היכא דשמתוהו ומת בשמתיה. אפ״ה הלכ׳ כרב הונא בריה דרב יהושע דחיישינן דלמא צררי אחפסיה ולא הספיק לחכות להפר שמתא עד שמת הוא [אבל] אי ודאי ברור לן דלא אחפסי צררי מחייבי יתמי לשלמי לערב אע״ג דמלוה על פה היה: מיחייבי ערב שהיה שטר חוב של מלוה יוצא מתחת ידו ואמר שפרע למלוה והחזיר לו השטר ותובע מן היתומין שישלמו מה שפרע למלוה אינו נוטה מהן כלום דחיישינן שמא לא פרע למלוה אלא נפל השטר מן המלוה ומצא הערב ואע״ג דהאי חוב בשטר הוא הואיל וזה שטר על שם המלוה נכתב ולא על שם הערב להבי אינו נוטה הערב דלגבי ערב מלוה על פה הוא דאין לו שטר על היתומין שישיבין לו: ואם כתב כו. בשטר כתיבת המלוה שכתב לערב התקבלתי ממן חוב: נוטה מן היתומים דהשתא ליכא למיחש לנפילה וכיון דכתב ביה התקבלתי דמי כמאן דאית ליה שטר על בריה דרב יהושע. דתייש לצררי וכל היכא דוראי פשיטא לן דלא אתפסיה צררי מיחייבי יתמי לשלומי לערב הוא איכא למימר לא הוה מתפיס ליה צרורי אלא אם כן מהדר ליה שטרא וכיון דלא אהדר ליה שטרא פשיטא דלא אתפסיה לצרורי ומשום הכי נוטה ערב בשכתב לו התקבלתי דדמי כמאן דאית ליה שטרא על יתמי: אלא לרב ספא. דאמר יתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו במלוה על פה סוף סוף אע״ג דמלוה הוה ליה שטרא מעליא הא התקבלתי דאית ליה לערב עליי׳ יתמי לאו שטר נמור הוא והוה לענין ערב כמלוה על פה ואמאי גבי מיתמי: אמר לך רב ספא. להכי טרח וכתב ליה התקבלתי דליהוי ליה האי התקבלתי כמאן דאית ליה לערב שטר נמור על יתמי ומש״ה נוטה מיניייהו. ההוא ערבא דעבד כוכבים בשכיל שהלוה לראובן ומת ראובן ופרעיה ערב לעובד כוכבים: הני מילי למלוה ישראל. איכא למיחש דלמא אתפסיה לוה צרורי קודם מיתתו משום דמלוה

מסורת הש״ס

ב) [ערכין כב. ובפיכס״ מ״ס], ג) שם כב., ד) שם ב״ק נא. [מולין קח:], ד) נמיל קמ:. מיומות לה: מיומה כה: [ערכין כב., ה) רש״ל, ו) נימין מט: [ערכין כב:], ז) רש״ל והלכות אבולהו משתעבד בר, ח) סנהדרין מד: [ערכין כב.], ט) [מנהדרין מד:], י) [נמיל קמ:], כ) רש״ל: ומתמיהו, ל) מ״ר.

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ דלהכי מרח: (ב) שם והלכתא בבולהו משתעבד בר מערב דאתוקמה בל״ל ותיגית ערב כין לית ליה וכין לית ליה נמתק: (ג) רשב״ם ד״ה אחוהו רשב״ם פרוש רשב״ם המתעבד: (ד) ד״ה וקיימא לן כל״ל ותיגית והא נמתק: (ה) ד״ה אינעית פיתא מיהדי הוה לרב הונא: (ו) תוס׳ ד״ה (בכ״מ) אם וכו׳ גבי קנינא דאריגא דקטריף בעל חוב: (ז) ד״ה אדם וכו׳ לא מצינו ליה לענ״ג:

מוסף רש״י

דשמתוהו. כ״ד לאחיהן על שאינו פורע לזה מיהו ומת בשמתיה. דהשתא ליכא לאחוהו לצרורי, דלא היה מוציאי מלא בכ״ד כדי שיוציא מידו (ערכין כב.). אבר כל דמגרש בבי דינא מגרש. שיאמרו לו דור הנאה. יקר לנעבה ויגרסהו (שם כב.). דבתן הוא. כ״ב הוא ומי היה מגרשה לו מני לאחריה (שם). כרשב״ג. כמ״ד מיומות (לה:) דאומר בשעת מיתה נכסיי לך ואחרך לפלוני ויוכל הראשון ומכר ואכל. כשב״ג אומר אין לבני אלא מה שייר הראשון, וכ״ג הוי לשם ערום (ערכין כב.). ערב דכתובה דברי הכל לא משתעבד. מדא דערב בעלמא הוא ויעד לאו מידי אקרקע אלא הוא לוה לאחר מיתה. דמלוה מקח לה דהא לה קא עביד לוותם ולא מידי מחסר לה דהא לה קא דבעל חוב. תרמי לחיוא מיתה. חדא דקבלן הוא ישוד דחבריה תמוהא (גיטין ג.). שהקרישו כל נכסיו ואמר מנה לפלוני בידי. הניחו תמלה מן הנכסים שהקדשתי (שבועות מב:).

רבינו גרשום (המשך)

חובו ללוה: אדרבה. הכא איכא למיחש דדילמא לערב דידע האי ערב דערבו כוכבים בתר דידיה אזיל ולא בתר לוה לא הוה מקבל למהוי ליה ערב אי לאו דאתפסיה צרורי לערב הלכך לא גבי הערב כלום מיתמי: אמר ליה אביי אמו כל דמגרש כבי דינא רבא מגרש. אמ״ל לפני בית דין הדיוט יכול לגרש דלא ידעי [דמגרסה] ליחוד הנאה ולא אדעי ליה: אינלאי מילתא דכתן הוה. רב הונא חלית ליה תקנה לגרשה דאי מגרש לה לא מצי לאהדורה: והיכי הוה אביי משיא עצה. למעבד קנינא והא אמר אביי כר׳ שאני הכא. דבנו היה רב הונא וליכא העברת ירושה בדאמ׳ (לעיל דף קא) אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימים. ועוד משום צורכא דרבנן ודחקא ליה מלתא שאני מאינש דעלמא: ואכתי מאי עצה הואי. והא ערב דכתובה לא משתעבד למיפרע כדאמר לקמן דמצוה עבד דזוזגן (מאי) [ולאי מיהדי] חסרה: קבלן הוה. דמשתעבד: אלא למאן דאמר אי לית ליה לא משתעבד מאי איכא למימר. הא רב הונא לא הוה ליה נכסי כשנעשה אביו ערב בשכילו: אבא לגבי בריה. כשנעשה קבלן בשבילו משעבד נפשיה אע״ג דלית ליה נכסי לבן מפני חיבת הבן: מר סבר. איכא למאן דאמר אי אית ליה נכסי כו׳: מצוה עבד. כלומר דלא נמיר הערבד נפשיה אלא האי דנעשה לו ערב משום מצוה נתכוון כדי שיגדיגונו שניהם ולא מידי חסרה שלא נתנה לו כלום על ידו: נאמן. ונתנין מנה לפלוני: לא אמר תנו אין נותנין. אע״ג דאיכא למימר אין אדם עושה קנוניא על בנו דניחא ליה לבנו יותר מבאחר ואי לאו דהוה חייב לאחר מנה לא הוה אמר ראבי׳ [הכין אם לא אמר תנו אין נותנין. ודאיכא למימר כי לא אמר תנו האי דאמר הכא מנה לאחר בידי להכי

מאי ביניייהו איכא ביניייהו [א]כשחייב מודה אי נמי [ב]דשמתוהו ומת בשמתיה [ג]שלחו מתם שמתוהו ומת בשמתיה [ד]הלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע מיתיבי [ה]ערב שהיה שטר חוב יוצא מתחת ידו אינו גובה [ו]ואם כתוב בו התקבלתי ממך גובה בשלמא לרב הונא בריה דרב יהושע משכחת לה כשחייב מודה אלא לרב פפא קשיא שאני התם [ח] להכי טרח וכתב ליה התקבלתי [ט]והוא ערבא דעובד כוכבים דפרעיה לעובד כוכבים מקמי דלתבעינהו ליתמי א״ל רב מרדכי לרב אשי הכי אמר אבימי מהגרוניא משמיה דרבא אפילו למ״ד חיישינן לצררי ה״מ ישראל אבל עובד כוכבים כיון דבתר ערבא אזיל לא חיישינן לצררי א״ל אדרבה אפילו למ״ד לא חיישינן לצררי הני מילי ישראל [י]אבל עובדי כוכבים כיון דדייניהו בתר ערבא אזלי אי לאו דאתפסיה צרורי מעיקרא לא הוה מקבל ליה: וכן היה רשב״ג אומר הערב לאשה בכתובתה [וכו׳]: [כ]משה בר עצרי ערבא דכתובתה דכלתיה הוה רב הונא בריה צורבא מדרבנן הוה ודחיקא ליה מילתא אמר אביי ליכא דניזיל דנסביה עצה לרב הונא דנגרשה לדביתהו ותיזיל ותגבי כתובה מאבוה והדר נהדרה א״ל רבא והא ידירנה הנאה תנן א״ל אביי אטו כל דמגרש בבי דינא מגרש לסוף איגלאי מילתא דכהן הוא אמר אביי היינו [כא]דאמרי אינשי בתר עניא אזלא עניותא ומי אמר אביי הכי והא [כב]אמר אביי [כג]איזהו רשע ערום זה המשיא עצה למכור בנכסי׳ כרשב״ג [כד]בנו שאני וצורבא מרבנן שאני והא ערב הוא [כה][וקיימא לן] ערב דכתובה לא משתעבד [כו]קבלן הוה הניחא למ״ד קבלן דכתובה אע״ג דלית ליה נכסי לבעל משתעבד שפיר אלא למאן דאמר אי אית ליה משתעבד אי לית ליה לא משתעבד מאי איכא למימר איבעית אימא מיהוי הוה ליה ואישתדוף ואיבעית אימא [כז]אבא לגבי בריה שעבודי משעבד נפשיה דאיתמר [כח]ערב דכתובה דברי הכל לא משתעבד קבלן דבעל חוב דברי הכל משתעבד קבלן דכתובה וערב דבעל חוב פליגי מר סבר אי אית ליה נכסי

מאי ביניייהו. כיון דבין למר ובין למר אין הערב גובה עכשיו מיתמי: כשחייב מודה. כשעת מיתתו דליכא למיחש לצרורי לרב הונא גבי מיתמי לרב פפא לא גבי עד דגדלי: דשמתוהו ומת בשמתיה. שלא לגה לפרוע במיו: שלחו מתם. היכא דשמתוהו ומת בשמתיה הדבר ידוע שלא פרעו וכמי שחייב מודה דמי: הלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע. הלכתא דמר ולא אמרינן כי אם מטלטלין ולא כייפינן ליתמי עבור כן אפי׳ היו גדולים כדמוכח פרק מי שהיה נשוי (כתובות דף נא.): גבי קנינא (ו) דאגיי דמדקנרייך בעל חוב אלמא גדולים היו והא דפסקינן לקמן מלוה על פה גובה מן היורשים היינו במקרקעי דומיא דאיתו גובה מן הלקוחות: אטו כל דמגרש בו׳. שמא יפרע בלא כ״ד ובלא הדרה: בר מערב דכתובה. דאף על גב דאית ליה לא משתעבד ומילתיה דרשב״ג מיירי בתנא לגבי ברא דמשעבד נפשיה (הגי״ה. ותימה למורי אמאי לא פריך מממתיתין): שביב מרע שאמר מנה לפלוני בידי בו׳. קשה לר״י הא דבעי פ׳ מי שמת (לעיל דף קמח:) שביב מרע שהקדיש כל נכסיו מהו תפשוט מהכא דאם עמד אינו מחזר דאי מחזר מחזר (נמי) [כמו] כמתנתו וא״כ פשיטא דנתמן ומאי קנוניא שייך והלא היה יכול לחזור בו מיד ונראה לר״י דמיירי בשביב מרע שהקדיש כשהיה בריא את כל נכסיו ואמר השתא נמי מנה לפלוני בידי נתמן והאי דנקט שביב מרע משום דדוקא השתא מהימן דלאמרינן בפרק שוס היתומים (ערכין דף כג.) (וכפ׳ שבועת הדיינים (שבועות דף מב:) דאין אדם מוטח ולא לו אבל בנכסיו ולאי חיישינן:

אדם עשוי שלא להשביע את בניו. והיינו בשלא תבעוהו ואמר מעצמו אבל תבעוהו והודה מיהו דלאמר לקמן בשמעתין דטעמא דלהשביע את בניו לא שייך התם ומשנה אני כך נמי לא טעינן (ז) אף על גב דבריא אי לא טעין טעינן ליה דאין אדם משנה בשעת מיתה דלאמרינן נסמוך והא אדם עשוי כו׳ אמר רבי דמשמע אפי׳ לא טעינן טעינן ליה דאמר בזה כורל (סנהדרין דף כט: ופס) הרוא דקרו ליה קב רשו אמר מאן מסיק בי אלא פלוני ופלוני תבעוהו לדינא קמיה דרב נחמן אמר אדם עשוי כו׳ משמע דרב נחמן הוה טעין ליה הכי:

ורב

ללוה משתעבד אי לית ליה לא משתעבד ומר סבר בין אית ליה ובין לית ליה משתעבד [ז]והלכתא (ב) [ח]ערב בין אית ליה ובין לית ליה משתעבד [ט]בר מערב דכתובה דאע״ג דאית ליה לבעל לא משתעבד מאי טעמא מצוה הוא דעבד ולאו מידי חסרה [י]אמר רב הונא [יא]שכיב מרע שהקדיש כל נכסיו ואמר מנה לפלוני בידי נאמן חזקה אין אדם עושה קנוניא על הקדש מתקיף לה רב נחמן וכי אדם עושה קנוניא על בניו דרב ושמואל דאמרי תרוייהו [יב]שכיב מרע שאמר מנה לפלוני בידי אמר תנו נותנין לא אמר תנו אין נותנין אלמא [יג]אדם עשוי שלא להשביע את בניו

הכא

שע״י ערבות זו מתרגלין ולא מידי חסרה לאשה דהא טב למיתב טן דו [קידושין מא.] ולטובתה נתכוין: מפקיף לה רב נחמן וכי אדם עושה קנוניא על בניו. להנמיל לאחריס ולהפסיד את בניו ואפ״ה אמרי רב ושמואל אם לא אמר תנו אין נותנין לאותו פלוני אע״ג דהודה שיש לו מנה משל פלוני בידו אלא מאי אית לך למימר ממאי אין נותנין ל דאדם עשוי שלא להשביע כו׳ נתכוין שלא יחזיקוהו כעשיר לא הוא ולא בניו:

הכא